

«Μια σχισμή φωτός»

«Ντοκουμέντο», όταν το θέατρο σχολιάζει και παρεμβαίνει
στο σκληρό παρόν

Μαρώ Τριανταφύλλου

14/04/2013

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΦΑΣΙΣΤΙΚΟΥ ΚΑΜΠΑΡΕ «ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ»

Μια παράσταση που αγγίζει τα πιο καυτά θέματα της εποχής μας και αναλύει την κρίση, ανέβηκε πρόσφατα στο θέατρο Beton 7. Το «Ντοκουμέντο» μιλά για την ιστορία, τα τραυματικά γεγονότα του παρελθόντος και τις αναλογίες τους με το παρόν, τις συνέπειές τους, τις επιβιώσεις τους. Μιλά για το αυγό του φιδιού, για το νεοναζισμό, για το ρατσισμό. Μιλά για τις γυναίκες. Μιλά για το φόβο, τη λήθη, αλλά και για την ελπίδα. Με πολύ τραγούδι, με πικρό χιούμορ, συνδυάζοντας τολμηρά και επιτυχημένα μερικές από τις πιο δυνατές σελίδες της σύγχρονης λογοτεχνίας, όπως είναι ο Δύστηνος Άγγελος του Μίλερ, με στίχους του Αγγελάκα, τις σπαρακτικές περιγραφές του Πρίμο Λέβι με τις δυσώδεις, γεμάτες μίσος «αναλύσεις» του ναζισμού, τον δυνατό και τόσο ευαίσθητο πολιτικό λόγο του Σουμπκομαντάντε Μάρκος με την τραγικότητα του Μπέκετ. Ένα πολιτικό καμπαρέ με μουσική και τραγούδια του Λεωνίδα Μαριδάκη, που έγραψε και τους καυστικούς στίχους, ερμηνευμένο μοναδικά από την Κάτια Γέρου και την Ελεάνα Γεωργούλη και σκηνοθετημένο από τον Σάββα Στρούμπο. Είχαμε τη χαρά να παρακολουθήσουμε την τζενεράλε και να συζητήσουμε με τους συντελεστές της παράστασης.

Το «Ντοκουμέντο» είναι βαθιά πολιτικό θέατρο. Δείχνει την ανησυχία σας ως καλλιτέχνες, την αγωνία σας μπροστά σε όσα τραγικά συμβαίνουν. Ποια είναι τα βασικά πολιτικά ερωτήματα που σας απασχολούν στην παράστασή σας;

Ελεάνα Γεωργούλη: Τα ερωτήματα που απασχόλησαν την έρευνα και την παράσταση μας τα ανέδειξε ο κυνισμός της πραγματικότητας. Πώς προέκυψε η κτηνωδία του φασισμού; Τι είναι αυτό που λέμε lifestyle; Πώς οι άνθρωποι γίναμε επιθυμητικές μηχανές και χάσαμε τον ίδιο μας τον εαυτό; Σε τι μπορούμε πλέον να ελπίσουμε; Μέσα σε αυτή την γκριζαζώνη, όπου η βιαιότητα και η δολοφονική μαινάδα του καπιταλισμού έχουν ανοίξει όλα τους τα χαρτιά, εμείς οι άνθρωποι έχουμε πλέον δικαίωμα στην ελπίδα και το όνειρο, έχουμε δικαίωμα να διεκδικήσουμε μια νέα ουτοπία;

Λεωνίδας Μαριδάκης: Τα τελευταία τρία χρόνια ζήσαμε καταστάσεις πρωτόγνωρες για τη χώρα μας. Αποκτήνωση της εξουσίας, μαζικές κινητοποιήσεις, σπάσιμο των αγκυλώσεων του παρελθόντος. Είναι μια καταγίδα από ερεθίσματα απέναντι στα οποία νιώσαμε την ανάγκη να πάρουμε θέση και να απαντήσουμε αλλιώς θα μας έπνιγαν. Όταν με πήρε τηλέφωνο η Ελεάνα και μου πρότεινε την σκέψη της για το πρότζεκτ ενθουσιάστηκα γιατί ήταν αυτό που είχα ανάγκη: Να συμμετέχω σε μια παράσταση που παίρνει θέση πολιτική, αισθητική, ανθρωπινή, στους χαοτικούς καιρούς που ζούμε.

Κάτια Γέρου: Το βασικό πολιτικό ερώτημα δεν ήταν γιατί συνέβη η κρίση. Αυτό κάπως ας πούμε το καταλαβαίνουμε. (Ο καπιταλισμός, δηλαδή η συσσώρευση πλούτου στα χέρια των λίγων, παράγει κρίσεις διαρκώς, ένα κράτος που δανείζεται αλόγιστα και διαλύει τον παραγωγικό του ιστό σίγουρα βαδίζει στην καταστροφή του...) Το βασικό ερώτημα για εμάς ήταν: Γιατί εμείς οι πολίτες πιαστήκαμε στον ύπνο; Γιατί δεν καταλάβαμε εγκαίρως τι συνέβαινε; Γιατί η ευμάρεια -πραγματική ή πλασματική, δεν έχει σημασία- να συνοδεύεται πάντα από τον εφησυχασμό, την κακογουστιά, την αφωνία και την έλλειψη αντίδρασης;

Η παράσταση είναι προϊόν συλλογικής δουλειάς. Θα θέλατε να μας μιλήσετε για τον τρόπο που εργαστήκατε, τα θέματα στα οποία τελικά επικεντρωθήκατε αλλά και για την θεατρική φόρμα που επιλέξατε;

Κάτια Γέρου: Δουλέψαμε ερευνητικά. Διαβάσαμε από βιβλία για την οικονομία μέχρι κείμενα των φιλοσόφων της σχολής της Φρανκφούρτης (γραμμένα γύρω στο 1940, απίστευτα άμεσα και επίκαιρα σαν να μιλούν για το σήμερα). Μαζέψαμε αποκόμματα εφημερίδων και στηθήκαμε σε ουρές αναμονής, ακούγοντας τις κουβέντες των ανθρώπων από γύρω. Στην πορεία της δουλειάς αποφασίσαμε να μιλήσουμε πιο μεταφορικά και συμπυκνωμένα γιατί το υλικό της κρίσης δε χωράει ούτε σε εικοσιτετράωρη παράσταση! Προσπαθήσαμε να μιλήσουμε για το φασισμό, τις αφιλόξενες πατρίδες που διώχνουν και πετάν έξω τους πολίτες τους, να μιμηθούμε τον εξουσιαστικό λόγο μέσω ενός ευφυούς κειμένου του Subcommandante Marcos. Μιλάμε για την έλλειψη παιδείας και πνευματικότητας, μια έλλειψη που μας έκανε εύκολα θύματα και μέσω δικών μας φράσεων, ελληνικών ποιημάτων και των τραγουδιών του Λεωνίδα λέμε αυτά που ευχόμαστε, επιθυμούμε και διεκδικούμε. Η παράσταση που προέκυψε είναι ένας συνδυασμός πολιτικού cabaret και performance.

Λεωνίδας Μαριδάκης: Τα θέματα που πιάνουμε είναι όλα καυτές πατάτες και το ότι δεν υπήρχε ένα συγκεκριμένο έργο πάνω στο οποίο θα δουλεύαμε μας έκανε να πασχίσουμε πολύ μέχρι να σχηματιστεί ραχοκοκκαλιά της παράστασης. Περάσαμε καιρό που τα κορίτσια έφερναν και δοκίμαζαν κείμενα, που εγώ προσπαθούσα να αφουγκραστώ τη μουσική των πραγμάτων και έτσι μαζεύτηκε ένα πρώτο -αλλά μεγάλο- υλικό από λέξεις, ήχους, ιδέες. Μετά ήρθε ο Σάββας, σαν καταλύτης και τους έδωσε φόρμα. Για μένα είναι απίστευτα ενδιαφέρον το ότι λειτουργήσαμε γενναία σαν ομάδα δηλαδή ακούγαμε ο ένας τον άλλο χωρίς στεγανά και εγωισμούς. Μας ενδιέφερε το ψαχνό, να βρούμε τον τρόπο να ανοίξουμε ένα δρόμο σε αυτά που θέλαμε να πούμε.

Η φόρμα και το περιεχόμενο μας απασχόλησε πολύ καθώς, στην τόσο φλύαρη κατά τα άλλα εποχή μας μερικές αλήθειες λέγονται πολύ δύσκολα. Η φόρμα επιλέξαμε τελικά να συνδυάζει πολλές διαφορετικές παραδόσεις θεάτρου και μουσικής. Εμένα μάλιστα αυτή η πρόκληση και αναζήτηση με οδήγησε για πρώτη φορά να δουλέψω με βασικό όργανο το ακορντεόν, που κουβαλάει μνήμες από το καμπαρέ, τους δρόμους αλλά και από τα Βαλκάνια.

Ελεάνα Γεωργούλη: Τα θέματα σχεδόν μας επιβλήθηκαν: Η κατάσταση γύρω μας που μας υπερβαίνει, η διαρκής κλιμάκωση της αγριότητας, το

ότι έχει καταλήξει η ανθρώπινη ζωή σενάριο μιας δυστοπικής νουβέλας. Υπάρχει μεγάλη ανησυχία και αγωνία. Ωστόσο, πάνω στη σκηνή του θεάτρου μπορεί να εκφραστεί ένας λόγος τόσο προσωπικός όσο και δημόσιος. Θελήσαμε να αξιοποιήσουμε αυτό το βήμα για να εκφράσουμε την αγωνία και την οργή μας, το πεπερασμένο που νιώθουμε γύρω και μέσα μας και να αναδείξουμε αυτά τα θέματα ως καλλιτέχνες, αλλά και πολίτες.

Δυο πράγματα μου έκαναν ιδιαίτερη εντύπωση όσο σας παρακολουθούσα: η προσέγγιση της σχέσης παρόντος και παρελθόντος και η ευαίσθητη αλλά καθόλου χαριστική ματιά πάνω στις γυναίκες.

Κάτια Γέρου: Το δικό μου θέμα στο κομμάτι της performance είναι το life style. Μέσω της σωματικής συμπεριφοράς και της ηχητικής μπάντας του Λεωνίδα, με την πολύτιμη βοήθεια του Σάββα προσπαθώ κάπως να αγγίξω αυτό το θέμα γιατί είναι τεράστιο. Να φανεί πώς ένας κανονικός άνθρωπος, μιμούμενος κακόγούστα πρότυπα, βυθιζόμενος σε ένα αφόρητο ηχητικό σύμπαν, φορώντας ψεύτικο χαμόγελο και πασχίζοντας να γίνει in, μπορεί να μεταλλαχθεί και να γίνει ένα on αλλούτερο και χαμένο. Ένα τέτοιο πλάσμα μπορεί να εξεγερθεί, να σταθεί αλληλέγγυο, και να διεκδικήσει; Δεν πιστεύω ότι μπορεί. Οι δυο αυτοσχεδιασμοί της Ελεάνας και ο δικός μου- συνδυάζονται και νομίζω ότι αλληλοσυμπληρώνονται. Φτιάχνουν ένα σύμπαν του κατακερματισμένου και τραυματισμένου σύγχρονου ανθρώπου.

Ελεάνα Γεωργούλη: Για μένα προσωπικά, το γυναικείο ζήτημα δεν αποτελεί ξεχωριστό κεφάλαιο, είναι προέκταση μιας διαδικασίας όπου το ανθρώπινο σώμα και η ψυχή γίνονται μαζί εμπόρευμα και σκουπίδι. Γι' αυτό ο αγοραίος καπιταλισμός αγκαλιάζει τον φασισμό και τις φυλετικές ιδεολογίες. Στις μέρες μας, τα ιδανικά της αρείας φυλής είναι πολύ κοντά στον άνθρωπο-εμπόρευμα του τεχνικού πολιτισμού. Για να σε δεχτεί η μηχανή πρέπει να είσαι ανώτερος, τέλειος. Και για να είσαι τέλειος πρέπει να καταναλώσεις τα υλικά αγαθά της τελειότητας. Δεν έχει σημασία πια αν οι άνθρωποι είναι δυστυχισμένοι και οι σχέσεις διαλυμένες. Αυτό που μετράει είναι η επιθυμία να αγοράσεις, να καταναλώσεις κι αν η επιθυμία παραμένει ζωντανή, τότε όλα πάνε καλά...

Πώς επηρεάζει η κρίση την τέχνη και τον καλλιτέχνη;

Κάτια Γέρου: Νιώθω ότι οι καλλιτέχνες που έχουμε αγαπήσει είναι αυτοί που μιλούν για την κρίση διαρκώς! Που προβλέπουν και που, μέσα από την αισθητική τους και τη δουλεμένη τους φόρμα, προειδοποιούν. Που δεν τυφλώνονται από μια τάχα μου ευμάρεια γιατί ξέρουν ότι η αδικία και η στρεβλότητα πάντα πλήττουν τους ανθρώπους. Έστω και τώρα, που η κρίση στέκεται πάνω μας σαν μπαμπούλας, οι καλλιτέχνες πρέπει να ενεργοποιηθούμε, να εξελίξουμε τη φόρμα μας, να πλουτίσουμε το περιεχόμενό της, να σταθούμε μέσω της δουλειάς μας αλληλέγγυοι στους συμπολίτες μας που ματώνουν και να ζητήσουμε και τη δική τους αλληλεγγύη. Γιατί και τα δικά μας οικονομικά και εργασιακά βρίσκονται σε άθλια κατάσταση. Να μαζευόμαστε μεταξύ μας όσοι νιώθουμε ότι έχουμε κοινά πράγματα να μοιραστούμε -όπως καλή ώρα μαζευτήκαμε εμείς οι τέσσερεις, προσωπικά πήρα μεγάλη χαρά από αυτή τη συνάντηση- και να πηγαίνουμε κόντρα στην κούραση και την κατάθλιψή μας.

Λεωνίδα Μαριδάκης: Ένας καλλιτέχνης βρίσκεται πάντα σε κρίση. Βαθιά υπαρξιακή και δημιουργική κρίση. Δεν του είναι μια ξένη κατάσταση. Όμως τις τελευταίες δεκαετίες αντάλλαξε αυτόν τον δημιουργικό οίστρο για τα υλικά αγαθά και την υπόσχεση μιας «καλής ζωής». Η αμφισβήτηση και η ιδέα της ελευθερίας τού φαινόταν πια ένα «ούφο». Τώρα, μέσα σε αυτή την οριακή κατάσταση των τελευταίων χρόνων -που ονομάζουμε κρίση- ίσως έχει μια νέα ευκαιρία να ξαναθυμηθεί την δική του δημιουργική κρίση και να νοιώσει ξανά ελεύθερος άνθρωπος, καλλιτέχνης, πολίτης. Δεν είναι εύκολο, θέλει αγώνα και συνειδητή επιλογή. Αυτή είναι ωστόσο μια ευκαιρία για όλους μας, να ψάξουμε άλλη μια τον εαυτό μας και τις επιλογές μας, να μάθουμε να αγαπάμε ξανά. Αξίζει το ρίσκο πιστεύω, είναι ένας τρόπος να ξαναφλερτάρουμε με την ελπίδα.

Ελεάνα Γεωργούλη: Τι είναι ο καλλιτέχνης αν όχι ένας ανήσυχος άνθρωπος; Και γι' αυτόν τον ανήσυχο άνθρωπο η κρίση είναι διαρκής, την αναζητά πειναλέα και την ξεσηκώνει. Άλλοτε του τη χαρίζει απλόχερα η κοινωνία, άλλοτε ο ίδιος του ο εαυτός. Ο καλλιτέχνης είναι καταδικασμένος σε μια διαρκή κρίση και εκεί μέσα ψαχουλεύει μια σχισμή φωτός.